

การสร้างนวัตกรรมทางสังคมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อ
แก้ไขปัญหาในท้องถิ่น : กรณีศึกษา ตำบลบึงกระจับ
อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
Creating Social Innovations through Participatory Process
to Solve Local Problems: A Case Study of
Beuangkrajub Sub-District, Wichianburi District,
Phetchaboon Province

ปริญญญา สร้อยทอง^{1*} [วัลลภวิช สุขสวัสดิ์](#)² และสุทธิชัย ยังสุข²
Parinya Soithong^{1*} [Wanlapat Suksawas](#)² and Sutthichai Yungsuk²

¹ อ.ดร., คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

² รศ.ดร., คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

¹ Lecturer, Dr., Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok ,65000, Thailand

² Assoc. Prof. Dr., Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, 65000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: parinyas_nu@yahoo.com

(Received: April 16, 2020; Revised: October 7, 2020; Accepted: November 6, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นที่อาศัยการมีส่วนร่วมของจากหลายภาคส่วน โดยใช้กระบวนการวิจัยผ่านเครื่องมือการวิจัย 4 เครื่องมือ ได้แก่ 1) การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ 2) บัตรคะแนนประชาชน 3) การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ และ 4) การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ผลจากการใช้เครื่องมือการประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะและบัตรคะแนนประชาชนพบว่า ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินในทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือเป็นปัญหาที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องการให้มีการแก้ไขมากที่สุด และผลจากการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณและการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น สามารถสร้างนวัตกรรมทางสังคม 4 อย่างเพื่อให้ภาครัฐนำไปแก้ไขปัญหาที่ดิน ได้แก่ 1) แนวปฏิบัติในการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดิน 2) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการที่ดิน 3) การจัดตั้งกองทุนการจัดการที่ดิน และ 4) ระบบการพิจารณาการให้สิทธิ์กับผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหม่ในพื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ ทั้งนี้ เครื่องมือการวิจัยควรได้รับการนำไปปรับใช้ในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการบริการสาธารณะของหน่วยงานรัฐให้มีประสิทธิภาพและช่วยส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทย

คำสำคัญ: นวัตกรรมทางสังคม การมีส่วนร่วม การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาดิน

Abstract

This research article considerably emphasized participation of various sectors in locality. The main objective of the study was to create social innovations that could be used to solve local problems. In this participatory research, four research instruments were used: 1) evaluation on dissatisfaction towards public service, 2) people's scorecard 3) budget literacy and 4) concrete action to resolve local problems. The results from the evaluation on dissatisfaction towards public service and the people's scorecard showed that people most needed the problem of land ownership in Khokprue Pasture to be solved. Additionally, by processing the budget literacy and the concrete action to resolve local problems processing, four social innovations was identified to solve land problems, which included 1) land ownership management practices, 2) establishment of the land management committee, 3) establishing a land management fund, and 4) granting consideration system for new ownership in Khokprue Pasture. This research suggests that the four research tools could be adapted for use in other areas to support the public services of government agencies more efficiently and support the promotion of democracy in Thailand.

Keywords: Social Innovation, Participation, Solving Local Problems, Land Problem Solving

บทนำ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมและประชาชน โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา เสนอหาทางออก และสร้างนวัตกรรมทางสังคมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำหลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นสภาพการณ์จริง (Contextual Action Research) หรือการวิจัยที่เน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในภาพรวมของปัญหาในท้องถิ่นอย่างชัดเจน สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและร่วมทดลองปฏิบัติจริงตามสภาพการณ์ในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ [1] โดยถือว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสถานะเป็นนักวิจัยร่วมในโครงการและมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกันทุกฝ่าย [2] นอกจากนี้ ยังได้นำหลักการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสของความคิดที่ทำให้สมาชิกใน สังคมตระหนักว่าการดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิดมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างฉันทามติให้เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ในการให้ข้อมูล ปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติการเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน [3]

จากการพิจารณาข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนปี 2562 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [4] พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีความท้าทายในหลายมิติ เช่น มิติด้านชีวิตการทำงาน ด้านการศึกษาและด้านนครนาคมและการสื่อสารเนื่องจากเป็นมิติที่ได้คะแนนน้อยและอยู่ในลำดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ภายในประเทศ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในตารางที่ 1) การทำงานในพื้นที่ดังกล่าวอาจจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ได้

ตารางที่ 1 ข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนปี 2562

มิตಿಯ่อย	ประเทศ	ภาคเหนือ	จังหวัดเพชรบูรณ์	ลำดับ
ด้านสุขภาพ	0.5843	0.5496	0.5965	34
ด้านการศึกษา	0.4743	0.4379	0.3646	51
ด้านชีวิตการทำงาน	0.7237	0.6899	0.6661	60
ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม	0.5689	0.5519	0.6174	20
ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน	0.8595	0.9214	0.9471	23
ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร	0.6774	0.6709	0.6670	49
ด้านการมีส่วนร่วม	0.5208	0.5989	0.5326	41
ด้านความก้าวหน้าของคน	0.6219	0.6140	0.6102	41

ที่มา: Office of the National Economic and Social Development Council (2019)

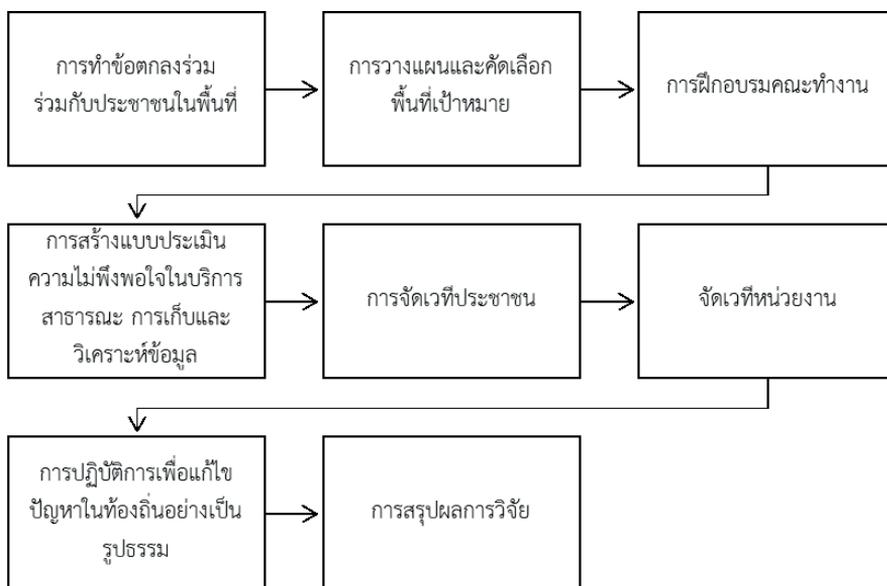
เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2561 องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกระจับ ซึ่งเป็น อบต. หนึ่งในจังหวัด เพชรบูรณ์ได้ขอให้คณะผู้วิจัยเข้าไปแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น และเพื่อเป็นการรับใช้สังคมซึ่งเป็นพันธกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของคณะนักวิจัยที่มีต่อสถาบันการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงตอบรับและคาดหวังว่า กระบวนการวิจัยจะสามารถส่งเสริมแนวคิดประชาธิปไตยให้เข้มแข็งในพื้นที่การวิจัย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ของพื้นที่ตำบลบึงกระจับพบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านสภาพแวดล้อม กล่าวคือ เป็นพื้นที่ราบและที่ราบสูง มีภูเขาบางส่วน มีแม่น้ำเพียงสายเดียวที่ไหลผ่านพื้นที่ ประชากรต้องการได้รับบริการสาธารณสุขจากรัฐ เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังและผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้และยังมีประชากรผู้พิการในพื้นที่ด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และมีอาชีพเสริม คือ การเลี้ยงสัตว์และค้าขาย จึงทำให้มีรายได้ไม่สูงมากนัก และยังพบว่า ประชากรมีพฤติกรรมด้านสุขอนามัยที่เสี่ยงและไม่เหมาะสมกับสุขภาพ [5] จากสภาพแวดล้อมและปัจจัยดังกล่าวทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวอาจมีประเด็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข คณะผู้วิจัยจึงมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยนี้จะมีส่วนช่วยสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยในพื้นที่ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นในเขตตำบลบึงกระจับ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผ่านเครื่องมือซึ่งประกอบด้วย การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณสุข บัตรคะแนนประชาชน การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณและการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมโดยสังเขปดังรูปภาพที่ 1 และ ตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยขั้นแรก ผู้วิจัยจึงได้เชิญผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล บึงกระจับ ตำบลหนองจานภาครัฐ นักวิชาการ ตัวแทนภาคประชาสังคมและประชาชนที่สนใจเข้าร่วมประชุม เพื่ออธิบายที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์และกระบวนการของการวิจัย โดยผลของการประชุมพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและแสดงความประสงค์จะเข้าร่วมในโครงการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอเครื่องมือที่สำคัญ 4 เครื่องมือที่คาดหวังว่า จะสามารถทำให้การวิจัยที่เน้นการเรียนรู้จาก การปฏิบัติการสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญ กระบวนการและ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้เครื่องมือทั้ง 4 ประการ ซึ่งผลจากการประชุมพบว่า ที่ประชุมเห็นชอบให้นำ เครื่องมือทั้ง 4 ประการมาใช้ในกระบวนการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย 4 ประการได้แก่ 1) การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ (Assessing dissatisfaction in public services) 2) บัตรคะแนนประชาชน (People Scorecards) 3) การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ (Budget Literacy) และ 4) การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete action to resolve local problems) โดยเครื่องมือแต่ละชิ้นมีความสำคัญและมีวัตถุประสงค์ ในการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ 1 การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ (Assessing dissatisfaction in public services) เครื่องมือนี้ถูกนำมาใช้บนหลักการว่า การให้บริการสาธารณะนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อให้บริการ พื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตให้ประชาชนและสังคมโดยรวม เช่น การรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสังคม การอำนวยความสะดวก การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน [6] ทั้งนี้ การให้บริการสาธารณะนั้นต้องเป็นไปตามหลักการตอบสนอง ต่อความต้องการส่วนรวมของประชาชน หลักความยุติธรรม เสมอภาค และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการให้จัด บริการสาธารณะแก่ประชาชน มิใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น [7,8] การจัดทำแบบประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประเมินว่า ตนมีความไม่พอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานรัฐหรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ว่า ตนไม่พึงพอใจต่อการให้บริการในประเด็นใดก็ได้ โดยอิสระและเสรี โดยคณะผู้วิจัยจะกำหนดให้คณะทำงานในพื้นที่ทำหน้าที่ในการจัดทำแบบประเมินความไม่ พึงพอใจในลักษณะของแบบสอบถามอย่างง่ายซึ่งอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำและการกำกับดูแลของคณะผู้วิจัย จากนั้นจึงให้คณะทำงานฯ นำไปสอบถามประชาชนในพื้นที่และสรุปผลการสอบถามตามหลักการการวิจัยเชิง ปริมาณ ขั้นตอนต่อไปคณะทำงานในพื้นที่จะสรุปประเด็นว่า ประชาชนมีความไม่พึงพอใจต่อการให้บริการ สาธารณะหรือไม่ ถ้ามี ต้องระบุว่า มีประเด็นใดบ้างโดยเรียงลำดับตามคำตอบที่ประชาชน และผลจากการ ประเมินดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้วิจัยและคณะทำงานในพื้นที่สามารถนำไปเป็นข้อเสนอในการร่วมกันแก้ไขปัญหา ของชุมชนได้ตรงประเด็นและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ 2 บัตรคะแนนประชาชน (People Scorecards) คือ กระบวนการที่คณะผู้วิจัยออกแบบ ให้จัดทำหลังจากที่ได้ประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจในการบริการสาธารณะของภาครัฐแล้ว จากนั้นจึงกำหนด ให้มีการจัดเวทีประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การนำประเด็นต่าง ๆ ที่ประชาชนไม่พึงพอใจมานำเสนอ ให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชาชนได้รับทราบ โดยการเรียงลำดับประเด็นตามคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม และนำ เสนอบนกระดานเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถเห็นถึงผลจากแบบสอบถามได้อย่างโปร่งใส หลังจากนั้นจะ เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายซักถามเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเสรี ขึ้นต่อไปจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมเลือก

ให้คะแนนโดยการนำสติ๊กเกอร์ไปติดด้านหลังประเด็นที่ตนเห็นว่าเป็นประเด็นที่เร่งด่วนและมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการแก้ไขมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดที่ท้องถิ่นมีอยู่ ณ ขณะนั้น ขั้นตอนสุดท้ายของเครื่องมือนี้ คือ การสรุปประเด็นโดยเรียงลำดับคะแนนโดยการนำสติ๊กเกอร์ที่ติดอยู่หลังประเด็นต่าง ๆ โดยต้องเป็นการนับคะแนนที่โปร่งใสและเปิดเผย ทั้งนี้ ประเด็นใดได้รับคะแนนสูงสุดก็สะท้อนว่าประชาชนต้องการให้แก้ไขมากที่สุด และที่ประชุมต้องระบุให้ชัดเจนด้วยว่าหน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดที่รับผิดชอบในการให้บริการประเด็นดังกล่าว เพื่อที่ผู้วิจัยและคณะทำงานจะได้เชิญหน่วยงานนั้น ๆ เข้าร่วมประชุมครั้งหน้าเพื่อใช้เครื่องมือการวิจัยขึ้นไป

บัตรคะแนนประชาชนถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ซึ่งรวมถึงผู้บริหารของส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในประเด็นดังกล่าวได้รับทราบสิ่งที่ประชาชนคับข้องใจที่อาจเกิดจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น อีกทั้ง ยังเป็นการกระตุ้นให้ส่วนราชการให้ความสำคัญกับเสียงสะท้อนของประชาชนและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น [9] สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการทบทวนประสิทธิภาพการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาหรือการประเมินผลในองค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ [10]

เครื่องมือที่ 3 การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ (Budget Literary) ถึงแม้ว่าระบบงบประมาณของประเทศไทยจะได้มีการพัฒนาการบริหารงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการที่ราชการไทยได้เคยใช้ระบบงบประมาณแบบแสดงรายการและเปลี่ยนเป็นแบบแผนงานและพัฒนามาเป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งมุ่งเน้นผลผลิตและผลลัพธ์ของการดำเนินงาน รวมทั้ง มีการกระจายอำนาจไปยังส่วนราชการต่าง ๆ มากขึ้น [11] อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับเป็นการยากที่ประชาชนทั่วไปจะมีความรู้ในเรื่องการจัดทำงบประมาณของภาครัฐ รวมถึง รับรู้รายละเอียดงบประมาณหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วย ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลดังกล่าวและเป็นการเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่ประชาชนเลือกมาว่า ต้องการให้ดำเนินการแก้ไข ได้ชี้แจงรายละเอียดงบประมาณ และให้ประชาชนได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ โดยตรง คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการจัดเวทีหน่วยงานขึ้นเพื่อเป็นเวทีในการใช้เครื่องมือการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ โดยเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้อธิบายรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับงบประมาณของหน่วยงาน และ/หรือประเด็นอื่น ๆ ที่จำเป็นและให้ประชาชนสามารถสอบถามประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงบประมาณและ/หรือประเด็นอื่น ๆ ได้อย่างเสรี

หลังจากได้มีการอธิบายเกี่ยวกับงบประมาณและ/หรือประเด็นอื่น ๆ แล้ว คณะผู้วิจัยและคณะทำงานจะเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมร่วมกันเลือกประเด็นปัญหาที่ต้องการให้แก้ไขโดยความเป็นไปได้ที่จะแก้ไขมากที่สุดภายใต้บริบทของหน่วยงานและความสามารถของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมยังได้รับการร้องขอให้ร่วมกันหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการวางแผนการดำเนินการ การติดตาม/ตรวจสอบ และการปรับปรุง/พัฒนา เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ได้เลือกมา การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณจึงเป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาได้เข้าใจสภาวะการณ์และข้อจำกัดด้านงบประมาณได้อย่างชัดเจน [12] และยังเป็นโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นเพียงผู้คอยรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น [13]

เครื่องมือที่ 4 การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete action to resolve local problems) เป็นเครื่องมือที่สำคัญเครื่องมือหนึ่งในกระบวนการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ประชาชนเลือกมาให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทรัพยากรของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การปฏิบัติการร่วมกันเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความรู้สึกและสร้างแรงกระตุ้นต่อทุกภาคส่วนให้เห็นถึงความสำคัญการทำงานร่วมกันเป็นประโยชน์ของส่วนรวม [14] สร้างความมั่นใจว่าทุกคนมีความสำคัญต่อการบวนการพัฒนาและการสร้างสังคมแห่งความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูล และช่วยส่งเสริมหลักการของประชาธิปไตยที่โดยเฉพาะหลักการที่ว่าประชาชนทุกคนมีความสำคัญและมีความเท่าเทียมกัน

ตารางที่ 2 รายละเอียดของกิจกรรมวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	เครื่องมือ	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	วัตถุประสงค์/เนื้อหา	ผลลัพธ์
1.การทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดขอบข่ายการดำเนินงานกิจกรรม	การประชุมชี้แจงรายละเอียดการวิจัย	คณะผู้วิจัย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมและประชาชน	คณะผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจ ความสำคัญของการวิจัย และกระบวนการทำงานร่วมกัน	ภาคีที่เกี่ยวข้อง รับทราบรายละเอียดของโครงการวิจัย
2.การวางแผนและคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน	การประชุมวางแผนการทำงาน	คณะผู้วิจัย อบต. หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมและประชาชน	ภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมการวิจัย ที่มีศักยภาพ ความเหมาะสมและมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรม	ได้พื้นที่เป้าหมายของงานวิจัย
3.การฝึกอบรมคณะทำงานในพื้นที่	การอบรมการใช้เครื่องมือการวิจัย	คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ	คณะผู้วิจัยให้ความรู้แก่คณะทำงานฯ เรื่องการใช้เครื่องมือ 1) แบบประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ 2) บัตรคะแนนประชาชน และ 3) การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ	คณะทำงานฯ มีความรู้ในเครื่องมือการวิจัย

ตารางที่ 2 รายละเอียดของกิจกรรมวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	เครื่องมือ	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	วัตถุประสงค์/เนื้อหา	ผลลัพธ์
4.การสร้างแบบ ประเมินความ ไม่พึงพอใจใน บริการ สาธารณะ เก็บและ วิเคราะห์ข้อมูล	แบบประเมิน ความ ไม่พึงพอใจใน บริการ สาธารณะ การ เก็บและ วิเคราะห์ข้อมูล	คณะผู้วิจัยและ คณะทำงานฯ	คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ ร่วม กันจัดทำแบบประเมินความไม่พึง พอใจในบริการสาธารณะ และให้ คณะทำงานฯนำไปเก็บข้อมูลจาก ประชาชนในพื้นที่ตามจำนวนที่ กำหนดไว้ เพื่อสะท้อนความไม่พึง พอใจของประชาชนที่มีต่อการให้ บริการของภาครัฐในด้านต่าง ๆ จากนั้นสรุปข้อมูลความไม่พึงพอใจ โดยเรียงลำดับความไม่พึงพอใจมาก ที่สุดไปถึ้น้อยที่สุด	ได้แบบ ประเมิน ความไม่พึง พอใจใน บริการ สาธารณะ
5.การจัดเวที ประชาชน	การใช้บัตร คะแนน ประชาชน	คณะผู้วิจัย คณะทำงานฯ ภาคประชาสังคม ประชาชน	ขั้นที่ 1 คณะผู้วิจัยและคณะทำ งานฯ จัดประชุมร่วมกับภาคประชา สังคมและประชาชนเพื่อนำเสนอผล จากการเก็บข้อมูลตามแบบประเมิน ความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ และแสดงข้อมูลดังกล่าวในบอร์ด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน สามารถรับทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้ อย่างชัดเจน ขั้นที่ 2 คณะผู้วิจัยและคณะทำ งานฯอธิบายความสำคัญและวิธีการ ใช้บัตรคะแนนประชาชนให้แก่ผู้ร่วม ประชุมและขอให้ประชาชนเลือกให้ คะแนนโดยการติดสติ๊กเกอร์ใน บอร์ดที่คณะทำงานฯ ได้เตรียมไว้ เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าเป็นประเด็น ที่เร่งด่วนและมีความเป็นไปได้ที่จะ สามารถได้รับการแก้ไขปัญหาได้ มากที่สุด จากนั้นสรุปรายการที่เป็น ปัญหามากที่สุด โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับ จากมากไปหาน้อย	ภาคีที่ เกี่ยวข้องรับ ทราบผล ข้อมูลตาม แบบประเมิน ความไม่พึง พอใจใน บริการ สาธารณะ และได้เลือก ประเด็น ปัญหาที่ ต้องการให้มี การแก้ไข

ตารางที่ 2 รายละเอียดของกิจกรรมวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	เครื่องมือ	ภาคีที่เกี่ยวข้อง	วัตถุประสงค์/เนื้อหา	ผลลัพธ์
6.จัดเวที หน่วยงาน	การเรียนรู้ การใช้จ่ายงบประมาณ	คณะผู้วิจัย คณะทำงานฯ ภาคประชาสังคม ประชาชน หน่วยงาน ภาครัฐ	ขั้นที่ 1 คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ เชิญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ถูกเลือกเข้าร่วมประชุม เพื่อรับทราบข้อมูล ขั้นที่ 2 เชิญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอธิบายให้ความรู้ถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจของประชาชน ขั้นที่ 3 คณะผู้วิจัยและภาคีร่วมกัน หาแนวทางที่พอเป็นไปได้ในการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณในโครงการตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การติดตาม/ตรวจสอบ และการปรับปรุง/พัฒนาในการให้บริการสาธารณะในประเด็นที่ตนไม่พอใจเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม	หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ถูกเลือกได้ทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและให้ภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน
7. การปฏิบัติ ปฏิบัติการเพื่อแก้ไข ปัญหาในท้องถิ่นอย่าง เป็นรูปธรรม	การปฏิบัติ การเพื่อแก้ไข ปัญหาในท้องถิ่นอย่าง เป็นรูปธรรม	คณะผู้วิจัย คณะทำงานฯ ภาคประชาสังคม ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ	ภาคีต่าง ๆ สามารถนำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทรัพยากรของตนมาใช้เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความรู้สึกและแรงกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	ปัญหาของท้องถิ่นได้รับการแก้ไขโดยความร่วมมือของภาคีทุกภาคส่วน

ตารางที่ 2 รายละเอียดของกิจกรรมวิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอน	เครื่องมือ	ภาคที่เกี่ยวข้อง	วัตถุประสงค์/เนื้อหา	ผลลัพธ์
8. การสรุปผลการวิจัย	การประชุมเพื่อสรุปผล การวิจัย	คณะผู้วิจัย อบต. หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชน	สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ	ได้ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำกรวิจัยตามกระบวนการที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่ แบบประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ การจัดเวทีประชาชน การจัดเวทีหน่วยงานและการปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น และได้ดำเนินการวิจัยโดยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ภาคประชาสังคม ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

การทำข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดขอบข่ายการดำเนินกิจกรรมโครงการและการวางแผนและคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากคณะผู้วิจัยยังไม่มีประสบการณ์การวิจัยและ/หรือทำงานในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกระจับมาก่อน จึงมีความจำเป็นที่คณะผู้วิจัยจะต้องนำเสนอความเป็นมาของโครงการวิจัยและอธิบายวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกระบวนการวิจัยอย่างละเอียดต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต. ภาคประชาสังคมและตัวแทนประชาชน (ดูภาพที่ 2 ประกอบ)

ภาพที่ 2 คณะผู้วิจัยนำเสนอความเป็นมาของโครงการวิจัยและอธิบายวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกระบวนการการวิจัย อย่างละเอียดต่อผู้บริหาร อบต.บึงกระจับ ภาคประชาสังคม และตัวแทนประชาชน

ผลจากการทำข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดขอบข่ายการดำเนินกิจกรรมโครงการร่วมกับประชาชนในพื้นที่และการวางแผนและคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมพบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต. บึงกระจับ ภาคประชาสังคม และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการเข้าร่วมการวิจัยโดยอาสาเป็นพื้นที่เป้าหมายของงานวิจัย

จากการสนทนาถึงสภาพแวดล้อมของ อบต. บึงกระจับพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขต อบต. มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำน้อย ซึ่งเรียกบริเวณนี้ว่าทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ เป็นที่ดินสาธารณะของรัฐ สำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์ได้จัดสรรที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินให้แก่ประชาชนทั้งสิ้น 570 ราย โดยจัดสรรให้แก่ประชาชนในหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 ของตำบลบึงกระจับ และได้มอบหมายให้ อบต.บึงกระจับเป็นหน่วยงานที่ดูแลที่ดินดังกล่าว โดยมีข้อบังคับกำหนดว่า ประชาชนที่ได้รับจัดสรรไม่สามารถมอบอำนาจสิทธิให้แก่ผู้อื่นได้ และผู้ถือสิทธิในการทำประโยชน์จะต้องต่อสัญญาทุก ๆ 5 ปี เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ พ.ศ.2547 จากข้อบังคับข้างต้นทำให้ประชาชนบางส่วนประสบปัญหา โดยเฉพาะ ประชาชนที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัดหรือต่างประเทศที่ไม่สามารถดำเนินต่อสัญญาได้ตามระยะเวลาที่กำหนด และไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์การใช้ประโยชน์ในที่ดิน หรือการต่อสัญญาการใช้ประโยชน์ในที่ดินให้แก่ญาติพี่น้องได้ ซึ่งมีผลทำให้ขัดกับข้อบังคับที่กำหนดไว้ดังกล่าว

ผลจากการประชุมก่อให้เกิดข้อสังเกตเบื้องต้นว่า ประเด็นในการทำวิจัยอาจจะเป็นประเด็นเรื่องการใช้ประโยชน์จากทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ และที่ประชุมยังเห็นชอบให้ใช้เครื่องมือการวิจัยทั้ง 4 ประการในการดำเนินการวิจัย

ในขั้นตอนต่อไปของการวิจัย ได้แก่ การฝึกอบรมคณะทำงานในพื้นที่ คณะทำงานจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการใช้เครื่องมือสามอย่างของกระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ 2) บัตรคะแนนประชาชน และ 3) การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ คณะผู้วิจัยจึงจัดการฝึกอบรมคณะทำงานฯผ่านการบรรยาย/อภิปรายในประเด็นเรื่องการจัดทำแบบสอบถามอย่างง่าย เทคนิคและกระบวนการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ขั้นพื้นฐาน สถิติขั้นพื้นฐาน เทคนิคการนำเสนอผลการประเมิน โดยได้มีการเปิดโอกาสให้คณะทำงานฯ มีการสอบถาม คณะผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม (ดูภาพที่ 3 ประกอบ)

ภาพที่ 3 คณะผู้วิจัยฝึกอบรมเครื่องมือกระบวนการวิจัยให้แก่คณะทำงานฯในโครงการวิจัย

จากการประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ โดยการสร้างแบบประเมินฯ การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล คณะทำงานฯ ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลความไม่พึงพอใจของประชาชนในเขต อบต. บึงกระจับ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 4,869 คน ผู้วิจัยได้คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โย มาเนน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ คือ ร้อยละ 5 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกเรียงลำดับประเด็นที่ตนคิดว่า เป็นปัญหามากที่สุดได้สามลำดับ และผลจากเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน สรุปได้ว่า ประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจและต้องการแก้ไขปัญหามีได้ 7 ประเด็น ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนในประเด็นที่ประชาชนไม่พึงพอใจและต้องการแก้ไขปัญหา

ลำดับ	ประเด็น	คะแนน
1	การเปลี่ยนมือผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคก	320
2	ขั้นตอนการต่อใบอนุญาตในการใช้ที่ดินที่รัฐจัดสรร	295
3	ระยะเวลาในการได้รับใบอนุญาตในการใช้ประโยชน์ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรีอ	249
4	การจัดการน้ำ	244
5	การบริการสาธารณสุข	240
6	ยาเสพติด	230
7	การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากราชการ	191

ต่อจากนั้น คณะผู้วิจัยและคณะทำงานฯ จะได้เตรียมนำประเด็นดังกล่าวเข้าสู่การนำเสนอในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดทำเครื่องมือวัดคะแนนประชาชนต่อไป

ในการจัดเวทีประชาชนนั้นเริ่มต้นด้วยการนำเสนอผลที่ได้จากการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความไม่พึงพอใจของประชาชน จากนั้นจึงนำประเด็นปัญหาทั้ง 7 ประเด็นที่ได้จากการสรุปผลจากแบบสอบถามความไม่พึงพอใจมาทำการติดบัตรคะแนนประชาชนโดยให้ประชาชนผู้เข้าร่วมประชุมเลือกให้คะแนนในประเด็นปัญหาที่คิดว่า เป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลกระทบต่อประชาชน และมีความเป็นไปได้ในการถูกนำไปแก้ไขมากที่สุดภายใต้บริบทปัจจุบันเพียงประเด็นปัญหาเดียวเท่านั้น โดยที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีคะแนนคนละหนึ่งคะแนนอย่างเท่าเทียมกัน (ดูภาพที่ 4 ประกอบ)

ภาพที่ 4 ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำการติดบัตรคะแนนประชาชนเพื่อเลือกประเด็นปัญหาที่คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลกระทบต่อประชาชน และมีความเป็นไปได้ในการถูกนำไปแก้ไขมากที่สุด

ผลจากการติดบัตรคะแนนประชาชน สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญที่ประชาชนได้รับผลกระทบมากที่สุดและต้องการที่จะให้มีการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด คือ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ (85 คะแนน) ประเด็นปัญหารองลงมา คือ ปัญหาขั้นตอนการต่อใบอนุญาตในการใช้ที่ดินที่รัฐจัดสรร (67 คะแนน) รองลงมา ได้แก่ ประเด็นเรื่องระยะเวลาในการได้รับใบอนุญาตในการใช้ประโยชน์ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ ดังนั้น คณะผู้วิจัยและคณะทำงานจะได้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่การประชุมเวทีหน่วยงานในครั้งต่อไป และได้ดำเนินการเชิญผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต. วิเชียรบุรีในฐานะผู้ดูแลทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือเข้าร่วมประชุมในเวทีดังกล่าวด้วย

ในการจัดเวทีหน่วยงานเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต. วิเชียรบุรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนที่สนใจประเด็นการแก้ไขปัญหาคาดหวังได้รับใบอนุญาตในการใช้ประโยชน์ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ (ดูภาพที่ 5 ประกอบ)

ภาพที่ 5 ภาพการจัดเวทีหน่วยงานโดยในภาพเป็นการเปิดโอกาสให้อบต. บึงกระจับได้ชี้แจงงบประมาณและความเป็นไปได้ในการนำงบประมาณของ อบต. ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ในขั้นตอนการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณนั้น อบต. บึงกระจับได้ชี้แจงงบประมาณที่ได้รับและจัดสรรงบประมาณในหมวดต่าง ๆ อาทิ รายได้ที่รัฐจัดเก็บและจัดสรรให้ อบต. การประมาณการรายรับและรายจ่ายของ อบต. และความเป็นไปได้ในการนำงบประมาณของ อบต. ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน นอกจากนี้ ผู้บริหาร อบต. ยังได้อธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ในประเด็นเรื่องทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือว่า ในปีงบประมาณพุทธศักราช 2553 ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ลงนามในหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ที่มีการบุกรุกแปลงตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ พช 871 เนื้อที่ 386-1-4 ไร่โดย มีกำหนดเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2555 หนังสืออนุญาตฯ ได้สิ้นสุดเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2560 จากนั้นได้มีผู้ได้รับอนุญาตยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบูรณ์ สาขาวิเชียรบุรี ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการรับแจ้งความประสงค์และตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของผู้ขอต่อใบอนุญาตแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงอนุญาตให้ต่ออายุหนังสืออนุญาตให้แก่ผู้ขอดังกล่าว เป็นเวลา 5 ปี โดยจะสิ้นสุดในวันที่ 5 มกราคม 2565

นอกจากนี้ผู้บริหาร อบต. ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงปัญหาเรื่องการเปลี่ยนมือผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) กรณีผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเสียชีวิต สามารถเปลี่ยนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ทายาทโดยชอบธรรมได้และให้ทายาทโดยชอบธรรมยื่นเอกสารขอใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อทำการประชาคมชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรต่อไป และ 2) กรณีที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่มาแจ้งใช้สิทธิ์หรือมาต่อสัญญากับทาง อบต.บึงกระจับ จะถูกเพิกถอนสิทธิ์โดยหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบอำนาจ จัดทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อพิจารณาผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินรายใหม่ และเสนอต่อคณะกรรมการจังหวัดเพื่อพิจารณาจัดสรรที่ดินให้แก่ชาวบ้าน

จากการจัดกิจกรรมเวทีหน่วยงานสามารถสรุปผลได้ว่า ประเด็นดังกล่าวไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ กระนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ให้ความคิดเห็นว่า เป็นการดีที่ได้รับทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับงบประมาณของอบต. ทั้งนี้ ที่ประชุมสรุปว่า ประเด็นปัญหาการเปลี่ยนผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือเกิดจากกระบวนการจัดการ จึงร่วมกันเสนอข้อตกลงให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่างข้อตกลงการจัดการที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือเพื่อควบคุมและป้องกันมิให้ที่ดินในชุมชนถูกเปลี่ยนมือผู้ถือกรรมสิทธิ์ไปสู่เอกชนภายนอก เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือต่อไป โดยให้คณะทำงานร่างฯ ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.บึงกระจับ ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ นักวิชาการและนักวิจัย และเมื่อจัดทำร่างฯ ดังกล่าวแล้วเสร็จให้นำมาให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ฉันทามติเพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ในการบังคับใช้ร่างฯ ดังกล่าว หลังจากนั้นจึงนำไปให้ อบต. บึงกระจับนำไปพิจารณาเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของ อบต.ต่อไป ซึ่งหากร่างฯ ดังกล่าวได้รับฉันทามติจากประชาชนและถูกนำไปเป็นแนวปฏิบัติของ อบต. บึงกระจับก็จะทำให้ชุมชนสามารถสร้างนวัตกรรมในการจัดการแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินโดยชุมชนเองได้โดยชอบ

การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมมีขั้นตอนดังนี้ 1) คณะทำงานร่างข้อตกลงการจัดการที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกระบือได้ดำเนินการร่างข้อตกลง 2) เมื่อได้ร่างข้อตกลงฯ แล้วได้นำเสนอต่อประชาคมหมู่บ้านเพื่อนำเสนอรายละเอียดร่างข้อตกลงฯ และ 3) ขอฉันทามติจากประชาชน (ดูภาพที่ 6 ประกอบ)

ภาพที่ 6 คณะผู้วิจัยนำเสนอร่างข้อตกลงฯ และขอฉันทามติจากประชาชนในการจัดทำร่างข้อตกลงการจัดการที่ดิน หุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ

ผลจากการประชุมประชาคมพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจที่จะศึกษารายละเอียดข้อตกลงฯ มีการแลกเปลี่ยน เสนอแนะและสอบถามประเด็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในร่างข้อตกลงฯ และเมื่อคณะทำงานได้อธิบายและปรับปรุงร่างข้อตกลงฯ ตามข้อเสนอของประชาคมแล้ว จึงนำร่างข้อตกลงที่ปรับปรุงแล้วขอฉันทามติจากประชาคม ซึ่งก็ได้รับฉันทามติจากผู้เข้าร่วมประชุม จากฉันทามติดังกล่าวทำให้ อบต.บึงกระจับ มีนวัตกรรมทางสังคม คือ แนวปฏิบัติในการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือที่สามารถแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง อบต. บึงกระจับจะได้นำไปพิจารณาจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ จากการประชุมประชาคมยังได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้นอีก 3 ประการ ได้แก่

1) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ โดยให้คณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ตัวแทนประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณา ดำเนินการ และแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่

2) การจัดตั้งกองทุนการจัดการที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาที่ดินสาธารณะไม่ให้เกิดไปอยู่ในกรรมสิทธิ์ของเอกชนและบุคคลภายนอก โดยกองทุนนี้จะระดมทุนภายในชุมชนเพื่อใช้ในการสนับสนุนงบประมาณแก่สมาชิกที่ประสงค์จะนำที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือที่ตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่ มาเป็นหลักประกันในการขอกู้เงินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

3) การสร้างระบบการพิจารณาการให้สิทธิ์กับผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหม่ในพื้นที่ โดยการพิจารณามีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การลงทะเบียนผู้มีคุณสมบัติที่จะเข้าถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ โดยกำหนดให้คุณสมบัติหลักคือ 1) เป็นผู้ไม่มีที่ดินทำกิน 2) เป็นเครือญาติและ/หรือคนรู้จักกับผู้ถือสิทธิ์ครอบครองเดิม และ 3) ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติ และมีผู้นำท้องที่รับรองในเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินรายเดิมได้ถูกเพิกถอนสิทธิ์ คณะกรรมการจัดการที่ดินหุงหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือจะทำหน้าที่พิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเสนอต่อประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้การรับรองรายชื่อผู้ที่ได้รับสิทธิ์เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินรายใหม่

ขั้นตอนที่ 3 คณะกรรมการจัดการที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือจัดทำรายชื่อเพื่อเสนอให้ อบต. บึงกระจับ เพื่อพิจารณาคำเนินการต่อไป

ขั้นตอนสุดท้าย การประชุมเพื่อสรุปผลการวิจัย คณะผู้วิจัย อบต. หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชนร่วมกันสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และกระบวนการทำงานร่วมกันรวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผลจากการประชุมพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจต่อผลการวิจัยและกระบวนการวิจัยเนื่องจากภาคีทุกภาคส่วนมีโอกาสได้ร่วมทำในทุกกระบวนการ กล่าวคือ ด้านการให้ข้อมูล ให้ความคิดเห็น การตัดสินใจอย่างจริงจัง เปิดเผย ชื่อสัตย์และปราศจากอคติ สามารถสื่อสาร ชี้แนะให้เห็นความต้องการและปัญหาของตนให้กับหน่วยงานของรัฐได้ สามารถประเมินผลการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และที่สำคัญคือหน่วยงานของรัฐสามารถรับทราบถึงเสียงสะท้อนจากประชาชนและนำเอาเสียงสะท้อนนั้นไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการทำงานเพื่อพัฒนาการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมในการแก้ไขปัญหาการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือโดย อบต. บึงกระจับ สามารถสร้างนวัตกรรมสี่อย่างคือ 1) แนวปฏิบัติในการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดิน 2) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการที่ดิน 3) การจัดตั้งกองทุนการจัดการที่ดิน และ 4) ระบบการพิจารณาการให้สิทธิกับผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหม่ในพื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ

เมื่อพิจารณาถึงคุณูปการที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยนี้พบว่า ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 4 มิติดังต่อไปนี้

1. มิติด้านการส่งเสริมหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การใช้เครื่องมือการประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ สนับสนุนให้เกิดส่วนร่วม (Participation) โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอปัญหา ร่วมตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหา และร่วมกระบวนการแก้ไขปัญหาในชุมชน [15] ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจและตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของตนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ และ 2) การใช้เครื่องมือบัตรคะแนนประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเพศ วัย ฐานะ ความเป็นอยู่ อาชีพ ระดับการศึกษา หรือแม้แต่ความสมบูรณ์ของสภาพร่างกาย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถสนับสนุนให้เกิดหลักความเสมอภาค (Equity) ตามหลักธรรมาภิบาล [16] ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดหลักมุ่งฉันทามติว่า ท้องถิ่นมีความประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาใดร่วมกัน ซึ่งเป็นการหาข้อตกลงทั่วไปของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้และเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

2. มิติด้านการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล การใช้เครื่องมือการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ สามารถส่งเสริมให้เกิดหลักการเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติงานของ อบต.บึงกระจับ โดยเครื่องมือการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณได้เปิดโอกาสให้ อบต. ชี้แจงประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับงบประมาณในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่า การใช้เครื่องมือการเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดหลักการตอบสนอง (Responsiveness) จากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในครั้งนี้ อบต.บึงกระจับ ได้ตอบสนอง

ต่อความไม่พึงพอใจของประชาชนในประเด็นเรื่องการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดินทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์โคกปรือ และ ได้แสดงออกถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนผู้รับ บริการ มีความเชื่อมั่น และความไว้วางใจในการบริหารงานของ อบต. เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลของความเชื่อมั่นและ ความไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถส่งผลดีต่อประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี [17,18]

3. มิติด้านการเศรษฐศาสตร์ การใช้เครื่องมือการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็น รูปธรรม สามารถช่วยสนับสนุนให้เกิดหลักหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยผ่านการสร้างนวัตกรรมทาง สังคมได้ 4 ประการ ได้แก่ แนวปฏิบัติในการจัดการกรรมสิทธิ์ที่ดิน การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการที่ดิน การจัดตั้งกองทุนการจัดการที่ดิน และระบบการพิจารณาการให้สิทธิ์กับผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหม่ในพื้นที่ทุ่งหญ้า เลี้ยงสัตว์โคกปรือ ซึ่งเป็นเทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่ให้ อบต. สามารถใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติราชการเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วน เสียทุกกลุ่ม

4. มิติด้านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ การทำงานร่วมกับคณะทำงานในพื้นที่ถือว่า เป็นการเตรียมผู้นำใน ชุมชนรุ่นใหม่ให้มีศักยภาพในกระบวนการคิด รู้จักการทำงานที่เป็นระบบ รู้จักการทำงานร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยมีความท้าทายในขั้นตอนการทำความเข้าใจกับประชาชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความหวาดกลัวในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยต้องอาศัยกระบวนการที่ใช้ระยะเวลาและความพยายามในสร้างบรรยากาศที่เกิดความ สมานฉันท์เพื่อให้ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความเชื่อมั่นว่า ตนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี โดยคณะผู้วิจัยและหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็น และจะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไปประกอบการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

หากมีการนำกระบวนการวิจัยนี้ไปดำเนินการในพื้นที่อื่น สิ่งที่คณะผู้วิจัยควรให้ความสำคัญ คือ

1) ภาวะผู้นำของผู้ผู้นำในพื้นที่ ทั้งนี้ หากผู้นำปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วม ไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย และไม่รับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชน สามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของการวิจัยได้

2) บทบาทและความรับผิดชอบของคณะทำงานในพื้นที่ คณะผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญกับการอธิบาย ถึงความสำคัญของเครื่องมือต่าง ๆ และสร้างทักษะให้คณะทำงาน และให้โอกาสคณะทำงานฯ ได้ใช้ความ สามารถและศักยภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยอย่างเต็มที่ เนื่องจากคณะทำงานฯ เป็นกลไกหลักที่จะทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน คณะผู้วิจัยและหน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ ไม่ใช่มองประชาชนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลและรับบริการจาก ภาครัฐเท่านั้น

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นที่อาศัยการมี ส่วนของจากหลายภาคส่วน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมผ่านเครื่องมือการวิจัย 4 เครื่องมือ ได้แก่

1) การประเมินความไม่พึงพอใจในบริการสาธารณะ 2) บัตรคะแนนประชาชน 3) การเรียนรู้การใช้จ่ายงบประมาณ และ 4) การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม มาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย และจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางดังกล่าวสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมทุกฝ่ายมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นพลเมือง ดังนั้น หากมีการนำแนวทางการวิจัยดังกล่าวไปปรับใช้ในพื้นที่อื่นซึ่งมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็อาจทำให้ประชาชนในพื้นที่อื่นมีประสบการณ์ในการจัดการปัญหาของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืนและสนับสนุนให้ภาครัฐสามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ยังสามารถสนับสนุนหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในการสนับสนุนดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังขอขอบคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้ช่วยนักวิจัยและคณะทำงานในพื้นที่ที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยตลอดมา ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอพระขอบคุณผู้บริหาร อบต. บึงกระจับ ผู้นำท้องที่ คณะทำงานในพื้นที่ ภาคประชาสังคมและประชาชนที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ติดร่วมกับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). Retrieved August 1, 2020, from <http://www.social.nesdc.go.th/>
- [2] Pramanmuang, U. (2013). *Factors Related to Exercise Behaviors of Village Health Volunteers of Bung-Krajab Sub-District, Wichian Buri District, Phetchabun Province* (Master thesis). Bangkok: Kasatsart University. (in Thai).
- [3] Kinyashi, G. (2006). *Towards Genuine Participation for the Poor*. Tanzania. Spring.
- [4] Jones, S. J., Miller, R. L., & Luckey, I. (2013). Action Research, An Intervention for Change, Development, and Advocacy in a Global society. In R.L. Miller, A. E. Fortune, & W. J. Reid (Eds.). *Qualitative Research in Social Work* (2 nd ed.). (pp. 213-237). New York: Columbia University Press.
- [5] Nhamo, G. (2012). Participatory Action Research as a Platform for Community Engagement in Higher Education. *Journal of Higher Education in Africa*, 10(1), 1-21.
- [6] Miller, M. L. (2004). Domination & Dissatisfaction: Prosecutors as Sentencers. *Stanford Law Review*, 56(5), 1211-1269.
- [7] McKenzie, J. F. (2015). *An Introduction to Community and Public Health*. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.

- [8] Masiya, T., Davids, Y. D., & Mangai, M. S. (2019). Assessing Service Delivery Public Perception of Municipal Service Delivery in South Africa Theoretical and Empirical Researches. *Urban Management, 14*(2), 20-40.
- [9] Hand, D. J., & Adams, N. M. (2014). Selection Bias in Credit Scorecard Evaluation. *The Journal of the Operational Research Society, 65*, 408-415.
- [10] Rosenbloom, D. H. (2007). Reinventing Edministrative Prescriptions: The Case for Democratic-Constitutional Impact Statements and Scorecards. *Public Administration Review, 67*, 28-39.
- [11] Lorsuwanarat, T. (2003). *Budget Reform in Thailand: A Case Study of Budget Preparation for 2003 Fiscal Year*. Bangkok: Satfo Printing. (in Thai).
- [12] Caernarven-Smith, P. (1990). What Your Budget Khows about You. *Technical Communication, 37*(1), 74-77.
- [13] Thomson, M. (2003). *Improving Defence Budget Transparency, in the Cost of Defence ASPI Defence Budget Brief 2003–2004*. Australian Strategic Policy Institute.
- [14] Haines, D. W. (2017). *An Introduction to Sociocultural Anthropology: Adaptations, Structures, Meanings*. Boulder: University Press of Colorado.
- [15] Beresford, P., et al. (2011). *Participation, in Supporting People*. Bristol University Press.
- [16] Franks, P., Booker, F., & Roe, D. (2018). *Understanding and Assessing Equity in Protected Area Conservation, a Matter of Governance, Rights, Social Impacts and Human Wellbeing*. N.P.: International Institute for Environment and Development.
- [17] Suksawas, W. (2017). Social Capital and Self-Management Charter. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences), 10*(2), 91-106. (in Thai).
- [18] Grönlund, K., & Setälä, M. (2007). Political Trust, Satisfaction and Voter Turnout. *Comparative European Politics, 5*(4), 400-422.